Ілюстрована полїтична просьвітна і господарська часопись. Виходить що тижня в четвер.

ПЕРЕДПЛАТА: В Австриї й Угорщинї: річно 6 кор., піврічно 3 кор., чвертьрічно 1.50 кор. Поодиноке число коштує у Львові 10 сот., на провінциї 12 сот. За границею „Свобода“ коштує на цїлий рік: В Нїмеччинї 6 марок; в Росиї 3 рублї; в Америцї 2 доляри.

Адреса Редакциї і Адмінїстрациї: „СВОБОДА“, Львів, Ринок ч. 10., II. поверх.

Ч. 30. ЛЬВІВ, четвер, дня 7. жовтня 1915. Рік XIX.

Боронїм народних прав.

Воєнна заверуха нанесла найбільше шкоди українському народови. Зруйновано гогосподарства наших селян, погибло тисячі невинних людий, а сотки тисяч наших селян загнано на нужду до Росиї; завмерло в Галичинї та на Буковинї українське народне житє в часї московського наїзду.

Вкінци прийшла давно виждана хвиля освободженя. Прогнано московського наїздника, вернули австрийські закони і порядки, а з ним для нас можність жити своїм житєм.

На нас спочиває в сїй роковій хвилї обовязок оборони прав українського народа в Галичинї, в урядї, в школї і взагалї в публичнім житю. Памятаймо, що здобутих нами перед війною прав тепер нїхто не зніс, що нам вільно зносити ся з всякими публичними властями в слові і в письмі своєю рідною українською, руською, мовою і що ми як раз тепер повинні се робити на кождім кроцї. І хотяй перед нашими очима розграваються тепер величезні сьвітові події і хоч на дневнім порядку стоять у нас дуже важні і житєві нужди, то не мовчати нам й на се нехтоване наших національних язикових прав. Памятаймо, що трактоване наших національних справ є мірою, як вести-муть ся супроти народа також суспільні і економічні його потреби.

Тому стіймо на сторожи і не позволяймо, щоби хто небудь нехтував наші національні права. Дїло й не

На чолї краєвої управи не стоїть

верховні власти руководять ся більшою безсторонностю, а несправедливої самоволї допускають ся на власну руку низші чинники. Треба тільки в кождім такім случаю упімнути ся о своє право у висшої власти, а неодна кривда буде усунена. Над сим дїлом застановляла ся вже наша верховна організация, Народний Комітет, і взиває всїх наших людий в краю, щоби народних прав боронили, щоби в зносинах з судами, старостами, повітовими виділами, взагалї з публичними властями, уживали виключно української мови і українського письма. Се передовсїм відносить ся до громадських урядів по наших громадах, які своє урядоване і переписку повинні вести в українській мові, щоби і сьвіт знав, що тут українська земля і що нам наших прав нїхто не скасував! Ми вірні австрийській державі і австрийські власти певно пошанують наші народні права, тільки твердо і непохитно мусимо стояти при своїм і не дати ся застрашити першому ліпшому панкови.

На случай однак, коли би дальше приключало ся денебудь непошановане наших народних і язикових прав, просимо наших сьвідоміщих людий в краю, щоби се безпроволочно подали до відома Народної Канцелярії під адресою д-ра Степана Барана у Львові, ринок ч. 10. З огляду на воєнний час і приписи цензури просимо здержувати ся в своїх письмах від всяких приміток (бо такі листи можуть не дійти), а подавати лиш нагі случаї, що ось такий а такий орган видає виключно польські або і нїмецькі оповіщеня, або що сей чи другий орган при такій а такій нагодіне пошанував української мови або не приняв українського письма. На доказ просимо навести поодинокі оповіщеня з поданем числа, дати, короткого змісту і підпису. Народна Канцелярия, зібравши сей материял, предложить його українській парляментарній репрезентациї, котра й зверне ся з тою справою до міродатних чинників і зажадає усуненя тої самоволї.

Памятаймо, що права видано для тих, хто їх уміє здобувати і боронити.

Московські бранцї при роботах доріг в лїсистих і багнистих околицях Волинї.

Права української мови в областях Росиї, занятих австро-угорською армією.

Властивих російських — великоруських, московських — земель союзні армії в своїм поході на Росию доси не торкнули ся, і не знати взагалї, чи до них дійдуть: так далеко поза валами чужосторонних, „іноплеменних“ областий захований той нарід, який є носителем російської заборчости на дві части сьвіта. Доси прийшлось австрийським і нїмецьким арміям здобувати тільки окраїни Росиї, в яких державна російська національність заступлена тільки дрібними кольоніями бюрократиї, розсипаними серед людности польської, нїмецької, литовської, білоруської, жидівської, лотишської, а нарештї й української. Над усіми тими народностями московське племя виконувало свою власть своєю бюрократиєю цивільною і військовою, всїм їм воно силкувалось з ріжним успіхом і з ріжною напруженостю накинути свою мову й культуру.

Початок кінця приносить сим зусилям побідний похід союзних армій на схід. Де приходять союзні армії, там заводять свою адмінїстрацию, при якій — на скільки се можливе в воєнних часах — узглядняють також права мови місцевих народностий.

Відібравши від Росиї польські землї, союзні армії дійшли вже до українських земель, а саме до Холмщини й Волини. Ставши на українських землях, признали ті армії українській мові найконечнїйші права.

Про се урядово оголошує ц. і к. воєнна пресова кватира, подаючи основи, на яких уладжено ц. і к. військову управу на занятих землях Росиї.

Читаємо там:

„Урядовою мовою ц. і к. команд — включно з придїленими їм цивільними державними органами — є службова мова ц. і к. армії (себто мова нїмецька).

„В зносинах з польськими сторонами слід уживати польської мови.

„Публичні оповіщеня доконують ся в обох мовах.

„Громади і громадські суди мають волю у виборі польської чи нїмецької мови як урядової і в означеню розмірів, у яких має уживатись друга мова.

„Прошеня і дописи в польській або нїмецькій мові мусять без ріжниці бути трактовані.

„Ті самі права, які одержує польська мова, одержує при уладжуваню українських околиць також українська мова. Роблять ся заходи, щоби з українськими сторонами зносити ся в українській мові і щоб мешканці українських громад кождого часу могли перед ц. і к. командами і властами глядати і доходити своїх прав у своїй мові. Тимсамим дозволяєть ся також уживаня кирильського письма, яке в чисто польських околицях виключено рівночасно з усуненєм російської мови“.

Очевидно, се розпорядженє про права української мови відносить ся і до тих українських земель, які займе наша армія в своїм дальшім побідним поході.

Таким чином на українській землі, яка цїлї віки стогнала під московським пановагнєм, залунає знов свобідно українська мова.

Серця наші наповняє радість, особливо, що до сього причинили ся нашою політикою також ми, австрийські Українцї.

В річницю вимаршу на поле бою.

З нагоди першої річниці вимаршу українських січових стрільців в поле вислала полкова управа до Його ц. і к. Величества слідуючу телеграму:

„До ц. і к. кабінетної канцеляриї у Відни.

З нагоди розпочатого другого року безнастанних боїв І. полку українських січових стрільців з відвічним ворогом монархії та українського народа — команда полку має честь переслати Його Цїсарському і Королївському Величеству, нашому Найвисшому та Найдорожшому Начальному Вождови з глубини сер я пливучі слова вірности та преданности аж до послїдньої краплини крови.— Полковий командант *Гринько Коссак* в. р.“

На сю телеграму наспіла 20. вересня с. р. слїдуюча відповідь:

„Полковникови Гр. Коссакови, полковому командантови українських січових стрільців.

Його Цїсарське і Королївське Величество зволили приняти з найглибшою вдячностю заяви вірности та преданности геройських українських стрільців та пересилають славному полкови найвисший привіт та бажаня гарних успіхів в борбі за вітчину“.

Подібні заяви вірности та преданности вислала полкова команда до наслїдника престола архикнязя Карла Франц Йосифа та начального вождя армії пільного маршалка архикнязя Фридриха.

Від наслїдника престола наспіла слїдуюча відповідь:

„21. вересня, 5. година по полудни.

Полковому командантови Гр. Коссакови.

Його Цїсарська і Королївська Високість архикнязь Карло Франц Йосиф радо приняли льояльну депешу українських січових стрільцїв желаючи геройським відділам і на будуче благословеня та побіди. — На найвисший розказ *Льобковіц*“.

Від начального вождя, пільного маршалка арх. Фридриха наспіла така відповідь:

„До Гр. Коссака, команданта українських січових стрільців.

Від серця дякую за заявлені в історичній хвилї слова преданности полка українських січових стрільців, що пливуть з правдивої любови до вітчини. — Нехай благословенство Всевишнього веде полк дорогою до остаточної побіди. — Пільний маршалок арх. *Фридрих*.

Сьвітова війна.

Французько англійська офензива **на заході** тревала дальше і в послїднім тижни, але вже не з такою завзятостю, як поперед ного тижня. Величезна боротьба між Французами і Англійцями з одної сторони а Німцями з другої, якої не знає навіть теперішна сьвітова війна, не скінчила ся розбитєм німецьких лїний і Нїмцї хоробро видержали всї ворожі приступи і хоч понесли значні жертви, то місцями перейшли самі до наступу і виперли противника з його становищ. Нинї, хоч боротьба єще нескінчена, можна вже сказати, що офензива на заході проти Німців не вдала ся.

Московська офензива

в східній Галичині і на Волини була слабшою як попередно. Москалї кинувши в огонь найкрасші гвардийські і сиберийські полки і висилаючи безнастанно нові резерви — не вдїяли нічого і не пробивши собі дороги до Львова, як се було їх пляном, здержали офензиву на лінії Залїзцї Бучач, перекидаючи ї **на лїнію Луцка і Дубна.** На тім відтинку здовж Стиру і Ікви перейшли Москалї до приступу широким фронтом і в кількох місцях продерли ся на західний берег Стиру, відки їх однак виперли союзні війска. Тільки в лїсистій околици **Кременця**, яка тепер творить головну точку опору для ділань московської армії, Москалї зуміли осадовити ся коло **Нового Олексинця** недалеко на північ від Залозець, але і ту всї їх заходи продерти ся крізь лінії союзних армій, скінчили ся на нічім.

Над Днїстром, на так званім **бесарабськім фронтї** не було в послїднім тижни важнїйших подій.

На Литві і Прибалтийськім краю

союзні армії посувають ся вперед, хоч з причини непогоди і московського опору сей похід союзних армій не йде так скоро як передше.

На сербсько-чорногорськім фронтї

був знова тільки часами гарматний огонь і граничні перепалки, впрочім нічого важнїйшого.

На італїйськім фронтї

австрийські війска відперли всї приступи Італїйців, задаючи їм втрати і здобуваючи навіть деякі їх позиції.

Під Дарданелями

Турки держать ся хоробро дальше і французькі та англійські приступи не повели ся знова.

На кавказькім фронтї

і в послїднім тижни не було ніяких важних подій.

На Балканї

заносить ся поважно на воєнні кроки і Росия поставила домаганє, якого Болгария певно несповнить і там прийде до війни, в якій **Болгария виступить по стороні Австро-Угорщини і Німеччини.**

Низше подаємо звіти австро-угорского і німецького генерального штабу за час до 4. с. м.

Війна з Росиєю.

29/9 Положенє в східній Галичині і над Іквою незмінене.

Ворожі відділи, котрі на захід від Тернополя пробували передерти ся проти наших становищ, прогнано огнем. У волинській области наші війска відкинули противника з усїх становищ задної сторожі, уладжених на захід від Путилївки. Дальше на північ здобули вони завзято боронене село Богуславку. У ц. і к. війск на Литві минув ся день суспокійно.

(30/9). Положенє в східній Галичині, над Іквою і Путилівкою незмінене. В багнистій области ріки Кормину здобули австро-угорські і німецькі війска кілька опірних точок, при чім полонено 4 офіцирів і 1000 мужви. Зістрілено двох ворожих летунів. Ц. і к. війска на Литві відперли російські наступи. Місцями приходило до рукопашних боїв. Противник потерпів великі втрати.

(1/10). В східній Галичині не зайшло нічого важного. Під Новим Олексинцем ударемнив наш артилєрийський огонь вже в самім початку змаганя Москалїв атакувати наші позиції. Над Іквою і на терені волинських кріпостий нема ніяких змін в положеню. Над потоком Козьмин зискали союзники знова на терені. Московські противнатупи відперто. Пять швадронів австро-угорської кавалєриї взяли в полон в часї такого ворожого наступу 5 офіцирів, 400 російських жовнїрів та здобули 2 машинові кріси. В двох послїдних днях боротьби на тім терені впало в полон 10 офіцирів і 240 ворожих жоьнїрів.

(2/10) Боротьба над рікою Кормин триває дальше. Австро-угорські й німецькі війска відперли ворога від села Черниш, за яке вели ся в послїдних днях горячі бої. Скількість бранців, як вчера ствердженно, зросла до числа 5.400. Наша кіннота, борючи ся звичайним способом пішки, визначно причинила ся до успіхів, якими мали в тій стороні. Окрім сего не приніс вчерашний день на північнім сході нічого замітного.

(3/10). Неприятель вичерпаний богатьома безуспішними наступами, які уряджував передучера, поносячи великі втрати, опорожнив західний беріг потока Козмина в його долїшнім бігу. Поза тим на північнім сході положенє остало незмінене і не стало ся нічого особливого.

Війна з Італїєю.

(29/9). У штильфськім провалї знищив наш огонь кілька ворожих гармат. Після ворожої церестрілки розбив ся італїйський наступ на височині Фільгерайту на півн. від Костону. Вчера попол. розпочав ся проти Мрзлї-верху і примістка Тольмайну дуже завзятий артил. огонь, після котрого наступив наступ на названу гору і під Долє. Оба наступи відперто перед нашими перешкодами. Під Долє наші війска назад викинули ворога, котрий вдер ся через понищені стрілами перешкоди. Як завсїди, остали ся всї становища кріпко в наших руках. Зрештою не було також на прибережнім фронтї нічого замітного, поза звичайними перестрілками.

(30/9). На західнім тирольськім фронтї вели ся минулої ночі бої в области Адамельо. Пробу наступу на провал на захід від Чіма презена відперла наша артилєрия. Також під Мондроном мусїли Італїйці по кілька годинній битві податись назад. На височині Фільгерайту атакували вони двічи — рівнож у ночи — наші становища безуспішно; так само не вдали ся на каринтийськім фронтї нічні приступи на наші укріплені лінії на захід від Бомбаш (коло Понтафель). Бої під Тольмайном і на північ від него далї тривають. З Мрзлї-верх завернув ся ворог на свої давні становища. Проти Долє виступив кілька разів, але все його відперто. Нинї рано знов розпочав ся італїйський артилєрийський огонь в области Тольмайну, який вже й учора був завзятий.

(1/10). На тирольськім і каринтийськім фронтї йшли вчера лиш артилєрийські бої. Занотовані вже наступи на наші укріплені лінії на захід від долини Домбах відперли наші хоробрі сальцбурські стрільці. Вчера рано атакували Італїйці три рази даром Мрзлї-верх та полудневo-західнї збіча тої гори сильними відділами. Притім мали великі втрати. Проби наступів піднятих на наші поодинокі точки примістка під Тольмайн відперто як все.

(2/10). На тирольськім фронтї йшли вчера взагалі лиш артилєрийські бої. В околиці на схід від Сопра Корнелля (на північ від Рончено) в ніч 31. вересня на 1. жовтня було чути оживлений крісовий огонь; наші війска в сїй стрілянинї не брали участи. В околиці

Крістальо на борзї відперто вечером наступ альпінів на гірське сідло між Равхкоффель і Шенляйтенванд. Подібна доля стрінула поновлені наступи на наші становища на Малюрх, на захід від Бомбаш-Грабен, на північ від Понтафель. — На Побережу ослабло напружене воєнної акції в околиці на північ від Тольмайн. Вчерашний вечірний атак Італійців на примісток Тольмайн ми здержали нашим огнем.

(3/10). Вчера досьвіта Італійці урядили стратегічне уставлене для переведеня сильнійшого наступу на південно-західний відтинок височини Добердо. Наша артилєрия заатакувала ті війска огнем і по більшій части примусила їх розбігти ся. В результаті та акция ворога закінчила ся наступом одного баталіону здовж дороги Сдравізна Сан Мартіна. Як той наступ, так і подібний, зроблений коло полудня відперто. Також нічим закінчили ся проби ворога, щоб посунути ся наперед на схід від Редіпулія. Деякі поpушеня поза неприятельським фронтом і живий рух на зелізницях у венецькій провінциї не уйшли нашої уваги. Всюди инде на південно-західнім фронті не стало ся нічого нового.

Війна з Сербією.

В днях 29 і 30 вересня, 1 і 3 жовтня нічого замітного.

(2/10) На фронті Сави, близько устя Колюбари, острілювали наші батериї з успіхом сербські становища. — Під Горaздою ми прогнали чорногорську колюмну в силї до 300 людий. На схід від Требінє наші війска виконали марш на чорногорську землю. Вони напали на ворожі передні сторожі і знищили кілька магазинів.

Звіти німецкого ґенерального штабу.

На сходї.

(29|9) Ґрупа війск маршалка Гінденбурґа: Наступ на полудневий захід від Двиньська посунув ся вперед аж до околиць озера Сьвяте. На південь від озера Дрисьвіти і коло Постав йшли дальше боротьби кінниці. Наша кінниця покинула околиці Вілейки, на схід від Вілейки підпомагаючи успішно операциї ґенерала Айхгорна. Підходячи до крила ворога, довела до сего, що він остав бездільний. На захід від Вілейки розігнав огонь нашої артилєриї ворожу колюмну, яка йшла непостережно. Між Сморгонем і Вишневом йдуть наші війска побідно вперед.

В ґрупі війск маршалка кн. Леопольда Баварського нічого важного.

Ґрупа війск ґенерала Лінзінґена: Москалів виперто за Кормин і Путилівку.

Ґрупа війск маршалка Гінденбурґа:

(30|9) На південь від Двиньська виперто ворога з переходів між озерами. На схід від Веселів були боротьби кавалєриї між озером Дрисьвіти і околицею Состави для наших дивізий успішні. На схід від Сморгонь проломано вороже становище приступом. Взято в полон 1000 жовнірів, між ними 7 офіцирів; здобуто 6 гармат і 4 машинові кріси. На південь від Сморгонь йде боротьба дальше.

Ґрупа війск маршалка кн. Леопольда Баварського: Частинні ворожі наступи на многих відтинках фронту криваво відперто.

Ґрупа війск маршалка Макензена: Положенє без змін.

Ґрупа війск ґенерала Лінзінґена: Виперто Росиян над горішним Корміном в східнім напрямі. Взято 800 бранців. Два ворожі літаки зістрілено.

(1|10) Ґрупа війск маршалка Гінденбурґа: На захід від Двиньска під Ґрендзен здобули ми дальші ворожі становища. В боротьбах на схід від Мондзьол та під Вишневом, заламали ся московські приступи при тяжких втратах. Вчера взято в полон 260 бранців.

Ґрупа війск маршалка кн. Леопольда Баварського: Ворог поновлював свої частинні приступи, але всї не мали успіху. Загалом всї ворожі наступи відперто. В полон взяли ми 6 офіцирів і 494 жовнірів, а кромі того здобули 6 машинових крісів.

Ґрупа війск маршалка Макензена: Положенє незмінене.

Ґрупа війск ґенерала Лінзінґена йде вперед.

В вересни взяли на сході в полон німецькі війска 421 офіцирів і 94.564 жовнірів, здобули 37 гармат, 298 машинових крісів і один літак.

(2|10) Ґрупа війск маршалка Гінденбурґа: На північ від Постав веде ся боротьба кінниці. На північ від озера Нароч коло Спіаґлї і на схід від Вишнева відперто московські приступи по невдачних наступах, підчас яких ворог поніс великі втрати. Дня 30 вересня ворог відступив від сильнійших атаків. Наші війска вчера коло Сморгонь взяли в полон 3 офіцирів і 110 жовнірів та здобули 3 машинові кріси.

Ґрупа війск кн. Леопольда Баварського: Перед фронтом ґрупи війск панує загалом супокій. Також тут зрезиґнував противник з дальших приступів. Перед нашими лініями лежить богато впавших ворогів.

В ґрупі війск маршалка Макензена нічого нового.

Ґрупа війск ґенерала Лінзінґена: Наші війска здобули приступом ворожі становища коло Черниша під Корміном. Ворога виперто на північ, при чім оставив він в наших руках 1.100 полонених.

Гринько Коссак
полковник І. полку українських січових стрільців.

В армії ґен. Ботмера Москалї в ночи з 29. на 30. вересня зробили пробу проломаня нашої лінії на захід від Тернополя. Проба зовсім не вдала ся і неприятель потерпів дуже значні втрати. Тільки одна з наших дивізий похоронила досі 1.168 Москалїв а 400—500 Москалїв лежить ще перед нашим фронтом. Здобуто богато крісів.

(3|10). Ґрупа війск маршалка Гінденбурґа: В борбі кавалєриї на полудне від Ковян відкинено ворога поза Мядзьолку.

Ґрупа війск маршалка кн. Леопольда Баварського і Макензена: Положенє незмінене. Ґрупа війск ґенерала Лінзінґена: По побитю під Чернишем і розбитю всїх російських наступів на фронт на північ від того місця, віддали Москалї західний беріг Козьміни з вийомкою малих постерунків на кількох переходах. Число бранців взятих побідними війсками підвисшило ся до 2.400.

На заході.

(29|9). Ворог намагав знова переломити наші лінії. Й дальше йшли завзяті бої на дотеперішних відтинках атаків. Наш контратак розбив знова анґлійський наступ, довів до відобраня части покиненого нами терену на північ від Льоо. Спільні ворожі атаки в околиці Льоо заломили ся при тяжких втратах ворога. Поновлені завзяті французькі наступи в околиці Суше-Невіль відперто частинно сильним контратаком. Також в Шампанії остали безуспішні всї проби ворога переломити наші лінії. Одиноким їх вислідом було се, що на північний схід від Суен на просторі 100 метрів могли ми знова виперти ворога з наших стрілецьких ровів. Об незрушимий опір баденських баталїонів і резервового ренського полку 65 і західно-вестфалійського полку піхоти ч. 158 розбили ся напливаючі безвпину филї французького атаку. Тяжкі втрати коло Масїж не мали ніякого успіху. Наші війска удержали в своїх руках ціте узгірє. Проби Французів відбити стрілецькі рови коло Філь март розбили ся. Число бранців росте. В Фляндриї зістрілено два анґлійські апарати. Залогу взято в полон.

(30|9). Ворог намагав ся вчера переломити лінію лиш в Шампанії на південь від дороги Менін-Іперн. Становище на північ від Льоо, обсаджене двома анґлійськими компаніями, висаджено у воздух. Наш контратак посував ся поволи вперед. На полудневий схід від Сушез повело ся Французам в двох менших точках вдерти ся в наші лінії. Боротьба та ще ведеть ся. Частинний французький атак на південь від Арра відперто легко. Між Ренс і Арґонами були завзяті бої. На південь від Сент Марі Пі прірвала ся ворожа бриґада крізь крайні рови і стрінула наші резерви, які в контратацї забрали ворогови 800 бранців, а остатки знищили. Всї французькі атаки між дорогою Сом Пі Сонен і коло Алянраб Сен Мону відперто вчера в завзятій рукопашний боротьбі при тяжких втратах ворога. Нині рано заломав ся ворожий атак на фронт на північний захід від Масїж. На північ від Масїж втратили ми один горб виставлений занадто на бічний огонь ворога. На инших фронтах йшли бої артилєриї і бої мінами зі змінною силою.

(1|10). Ворожі монітори острілювали околиці Льомбардсайд і Мідделькерк, але безуспішно.

Анґлійці не пробували вчера нового атаку. Наші противатаки на північ від Льоо, мимо завзятого опору ворога, починили дальші успіхи: ми взяли в полон кількох бранців; в наші руки попали два машинові кріси і одна метавка мін. Зусиля Французів, щоби на схід від Сушез і на північ від Невіль зискати дещо на просторі, були безуспішні. В Шампанії атакував ворог безуспішно, уживаючи значних сил на схід від Обервіль. Рівнож безуспішні були всї французькі атаки в околиці на північний захід від Масїж. Число бранців, взятих в полон підчас боїв в Шампанії зросло 104 офіцирів і 7019 жовнірів. Страшні вибухи мін знищили французькі становища під Верікуя.

(2|10) Анґлійці нині в ночи старали ся відзискати взятий їм в боротьбах останніх днів терен на північ від Льоо, виконавши протиатак, але проба не вдала ся. При сім протиатаку ворог поніс тяжкі і кровaві втрати. Французький наступ на південний захід від Анґр, на схід від Сушез як рівнож на північ від Невілль відперто. Число бранців, яких наші війска в тім періоді французько-анґлійської офензиви взяли в полон, зросла до 106 офіцирів і 3.642 жовнірів. Ми здобули також 26 машинових крісів.

В Шампанії Французи розпочали в полудне на широкім фронті на схід від Оберів атак, який вдав ся тільки на однім місци, де ворог зайшов до нашого стсновища. Прибічні баденські ґренадири перейшли до протинаступу і взяли в полон 1 офіцира та 70 жовнірів. Инші французькі атаки на північ від Лє Меніль відзначив ся особливо резервовий полк ч. 29. **Загальне числв бранців і добича зібрана на північ від Арра і Шампанії дійшли вчера до суми 201 офіцирів і 10721 жовнірів, а крім того ми здобули 37 машинових крісів.**

Бомби кинені летунською ескадрою, яка прилетіла з Парижа до атаку на Ляон, спричинила смерть одної женщини й одної дитини та тяжке поранене одного горожанина міста. Наші пушки зістрілили на південь від Ляон літак. Їдучі в нім дістали ся в полон. Другий літак злетів горючи біля Суасон.

(3|10). Неприятельські монітори спрямували безуспішний огонь на околиці Вестенбаду. Зновлені проби Анґлійців, шоби в ночи на північ від Льоо відзискати втрачений терен, не удали ся цілковито. Віднісши тяжкі втрати в завзятих боротьбах, котрі місцями ведено збдизька неприятель занехав в тій точці дальших наступів.

На схід від Сушез не удав ся французький наступ, мимо того, що Французи ужили значної скількости ручних ґранатів. З тяжкими втратами для ворога відперто його наступ, котрий вийшов з Нюзіль на наші становища, положені на узгірях на схід від того місця. Опісля слїдувала нічна борба на ручні ґранати, підчас котрої втратили ми кусень рова

довжини 40 метрів. Вчера Французи не повторили наступів піхоти в Шампанії. Огонь їх гармат тревав зі змінною силою дальше. На північ від Лє Месіль викинено ворога з рова, висунено до наших становищ і забрано рів, беручи також бранців. В борбі на ручні гранати о становища на північний захід від Віль сір Турб були ми горою. Неприятиль повторив воздушні атаки на Ляон і Вузіє. В околиці Ретель змушено осісти французький бальон Альзас. Залогу взято в полон. Нині 8·30 рано французські літаки кинули бомби на неутральну державу Люксембург. Два люксембурські жовніри і одна склепова дівчина віднесли рани.

Після звіту нашого ґенерального штабу з 5. с. м. на російськім фронті не було нічого нового, а так само на італійськім. На сербській границі наші в кількох місцях перейшли ріку Дріну.

Німецький штаб знова доносить дня 5. с. м., що Москалі перейшли до наступу на цілім фронті від Постав до Сморгонь, але їх всюди відперто — а так само на инших фронтах. На заході Анґлійці і Французи поновили свої приступи, але безуспішно.

Гуцульські буковинські стрільці.

Українські гуцульські стрільці добровольці з Буковини в своїй первісній ноші.

І Буковинці не остали по заду Галичан. Коли у нас утворено відділи українських січових стрільців, то на Буковині сю організацію переведено самостійно доперва трохи пізнійше, коли Москалі зачали вдирати ся в буковинські гори. В падолисті м. р. посол Микола Василько обїздаючи свій вижницький виборчий округ дав почин до сотворення окремих відділів добровольців з поміж буковинських Гуцулів. На його зазив зголосило ся добровільно богато Гуцулів з Буковини до оружної борби з ворогом України; утворили відділи добровольців, які довгий час здержували в гірських провалах дальший похід Москалів, вистріляючи одну по другій московські патрулі. За свою незвичайну відвагу і справність одержали буковинські гуцульські стрільці не одну похвалу від військових властий і причинили ся в значній мірі до прогнаня з Буковини московського наїздника.

Зі Сьвіта.

Росия.

Від часу розгрому московських військ в Галичині, в Польщі, на Литві і в Прибалтийськім краю стали в Росиї голосно говорити і писати про потребу заведеня нових порядків, про укороченє самоволї урядників і розширенє прав для народа, про усуненє гнету над немосковськими народами. Богато про се говорено підчас літних засідань російської державної думи (парляменту), але вкінци з тих всіх балачок про потребу нових порядків не вийшло нічого. В думі утворено тільки союз (бльок) ріжних партий, які хотіли би заведеня деяких корисних змін і сей союз мав навіть більшість в думі та домагав ся усуненя деяких теперішних міністрів і покликаня нових міністрів, прихильних новим порядкам. Та таки найбільше часу стратили в нарадах над обороною російської держави, але і в тім нічого путнього не придумали і остаточно правительство остало те саме, остали ті самі порядки, думу відрочено, а декого з більше горячих послів навіть увязнено. Пішли дальші арештованя і переслідованя.

На чолї московської армії проти Австриї і Німеччини станув сам слабоумний і слабосильний цар,виславши давнійшого начального вожда великого князя Миколу Миколаєвича на турецький фронт на Кавказі. Та і се не причинило ся до успокоєня умів і до скріпленя надій на побіду. Московським військам під проводом царя не вдала ся офензива (наступ) в східній Галичині і на Волини і союзні війска посувають ся дальше в глуб царської держави в напрямі Петрограда і Києва. Перед напором союзних армій московські війска цофають ся в зад, рівнаючи перед тим цілі околиці з землею і силою виганяючи людий з їх осель в глубину Росиї. В сей спосіб прогнали — як кажуть — около 10 міліонів в глубину Росиї і ті примусові збігці скитають ся нині без даху над головою і без средств до удержаня та вимирають цілими тисячами, бо московське правительство не хоче тай не може удержати сих міліонів, Така нещасна доля стрітила і тих наших галицьких селян, яких Москалі перед своєю утечею прогнали до Росиї або заманили їх туди пострахом чи підступом; сї жертви московського наїзду гинуть нині як мухи з голоду і холоду та з ріжних пошестий.

Серед простого народа в Росиї кипить і коли дальше московську армію будуть стрічати невдачі, то готово прийти до більших заворушень, а з тим можливо до поваленя теперішних порядків і здобутя деяких свобід. Чим більше бють Росию, тим краще для її народів!

Росия грозить Болгарам війною.

Болгария, яку Росия обманила підчас обох послідних балканських війн з 1912 і 1913 р., держачи сторону Сербії і Греції а навіть Румунії, через що Болгария стратила Македонію, тепер рішучо станула по стороні Австро-Угорщини і Німеччини та змобілізувала свою армію, щоби відзискати від Сербії Македонію. Се звісно, не подобало ся Росиї і вона грозить як раз тепер Болгарії війною, припоручаючи свому послови у Софії (столиця Болгарії) предложити Болгарії таку ноту:

„Події, які нині відбувають ся в Болгарії, доказують, що правительство царя Фердинанда приняло оконечне рішенє зложити долю країни в руки Німеччини. Присутність німецьких і австрийських офіцирів в міністерстві війни і в генеральнім штабі армії, збиранє війск в областях сумежних із Сербією, щедра грошева поміч, котру кабінет в Софії приняв від наших ворогів, виключають всякий сумнів про цілі теперішних військових приготовань болгарського правительства.

„Держави почвірного порозуміня, котрі поставили собі метою також здійсненє стремлінь болгарського народа, кількакратно звертали увагу президента кабінету Радославова, що кождий ворожий крок, звернений проти Сербії, будуть уважати за ворожий крок проти себе.

„Давані президентом кабінету ріжні запевненя у відповідь на сї острогори показали ся неправдивими, бо заперечували і розбивали їх дійсні факти. Представники Росиї, з котрою вяжуть Болгарию ніколи не забуті спомини про освободженє її з-під турецкого ярма, не можуть супокійно глядіти на приготовленє до братовбийчого нападу на славянський нарід, котрий до того є їх союзником.

„Російський посол одержав супроти сього приказ покинути Болгарию з цілима персоналом позольства і консулятів, якщо болгарське правительство протягом 24 годин отверто не зірве своїх зносин з ворогами славянської справи і Росиї, і якщо воно безпроволочно не видасть заряджень в справі видаленя офіцирів, котрі належать до армій держав, які ведуть війну з державами почвірного порозуміня“.

По всякій певности Болгария збуде мовчанкою се домаганє російського правительства, а тоді в найблизших днях прийде до війни болгарсько-сербської і болгарсько-російської, до котрої прилучать ся по стороні Сербії і Росиї ще і Англія, Франция та Італія.

Становище Греції і Румунії.

Грецький президент міністрів Веніцельос запродав ся зовсім Англійцям і Французам і всіми способами пре до війни як союзник почвірного порозуміня себто Англії, Франції, Росиї і Італії та на случай сербсько-болгарської війни хоче станути по стороні Сербії. Проти всякого вмішуваня Греції у воєнну заверуху є грецький король Константин, шваґер німецького цісаря Вільгельма II і грецький ґенеральний штаб. Чи Греция остане неутральною, чи може вмішаєть ся у війну, поки що не звісне. Послідні вісти доносять, що Анґлійці і Французи висадили на сушу в Солуни (грецьке прибережне місто, звідки йде зелізнича дорога до Сербії) своє війско, очевидно в намірі іти в поміч Сербам. Догадують ся, що се стало ся за тайною згодою грецького президента міністрів Веніцельоса, хоч про око заложив він проти сего протест. Можливо, що Англійцям і Французам таки вдасть ся потягнути Грецию до війни по своїм боці, хиба що в послідній хвилї грецький король Константин здержить Грецию перед небезпечною грою.

Невияснене також і становище Румунії. Вправді і там президент міністрів Братіяну потягає більше за Росиєю, Анґлією, Францією і Італією, але в послідних часах відзиваєть ся в Румунії що раз більше голосів, остерігаючих Румунію перед війною і заявляючих ся за невтральність себто за невмішуванє Румунії до війни. В кождім случаю болгарсько-сербська війна і остаточне становище Греції причинять ся до вияснення відносин в Румунії, яка остаточно мусить рішити ся сяк або так.

Відкликанє австро-угорського амбасадора в Вашинґтоні.

Як звісно, Сполучені Держави північної Америки достарчають оружа і амуниції Англії та Франції, а також Росиї і Італії. Американські фабрики оружа і амуниції працюють день і ніч, а в них є занятих богато тисячів австро-угорських підданих, які виробляють смертоносне оруже проти співгорожан зі старого краю. Австро-угорський амбасадор (посол) в Вашинґтоні (столиця Сполучених Держав північної Америки) д-р Думба написав про се лист до австро-угорського міністерства заграничних справ у Відни і передав його одним американським дневникарем Архібальдом, якого по дорозі переловили Англійці і наробили з приводу сего листу великого крику. Американці, які хотять робити на воєнних доставах добрі інтереси, зажадали усуненя д-ра Думби і австрийсько-угорське правительство, не хотячи збільшувати і так доволї напружених відносин зі Сполученими Державами — відкликало свого амбасадора і він вже вертає до Відня.

Осторога перед легкодушним неплаченєм довгів.

Урядова часопись „Газета Львівска“ помістила проти фалшивим вістям про платність довгів — слідуюче урядове поясненє:

„Дійшло до відома властий, що в деяких околицях краю розширюють фалшиві вісти, що довги, позатягані в ріжних кредитових інституциях або у приватних людий пропадуть, або що проценти від позичок будуть даровані і не треба їх платити. Повідомляєть ся отсим, що тих, котрі ширять того рода фалшиві вісти, потягнене ся до строгої відвічальности, а заразом перестерігаєть ся всїх, котрі віддають ся тим недорічним надіям, перед шкідливими наслідками, які з того для них самих вийдуть.

„Анї права властителів вкладок ощадности до належних їм капіталів і процентів, анї також правні з'обовязаня довжників до звороту вірителям побраних від них позичок і належних від них процентів, не можуть бути в нічим укорочені і мусять бути пошановані. Моратория (проволока в сплачуваню грошевих зобовязань) позволяє лише на відроченє до пізнїйшого терміну заплати деяких зобовязань — однак моратория зовсїм не звільняє від обовязку заплати процентів за цїлий час використаного відрочення заплати.“

Міністерським розпорядком з 17. вересня 1915 В. з. д. 273 продовжено мораторию в Галичині і Буковині до 31. грудня 1915 р.

Після сего розпорядку не підлягають мораториї, отже між иншими треба платити: 1) належитости з договорів службових і наємних (себто платня слуг, наємників, робітників, челядників і т. д.); 2) належитости з договорів найму і аренди (пр. чинші за хату або грунт); 3) належитости за спродані річи або достарчені товари на основі умов, заключених перед 1. серпня 1914, коли передачу або доставу довершено або довершуєть ся допера по 31. липня 1914, з виїмкою, коли мала бути довершена перед 1. серпня 1914 р.; 4) оплати до кас хорих і пенсийних обезпечень; 5) домаганя на заплату відсотків (процентів) і аннуїтетів (сталих рат): а) на підставі домагань, які служать на покрите заставних листів (пр. у нас Земельного Банку Гіпотечного) і банкових записів довжних, б) на підставі домагань проти громад або инших публичних заведень, в) на підставі инших книгово забезпечених (заінтабульованих) вірительностий.

З сего розпорядку виходить ясно, що відсотки (проценти) і рати, заінтабульовані в грунтових книгах (в табули) і рати гіпотечні не підлягають відроченю платности і вірителї мають право сейчас жадати заплати і стягати їх в дорозї екзекуциї.

Плачене инших довгів (пр. від довгів затягнених на вексель перед 1. серпня 1914 і платних по тім дни, премії від асекураций, які запали по 1. серпня 1914, причім пригадуємо, що хто підписав вексель по 1. серпня 1914 або заключив асекурацийний договір по тім дни, то мусить платити векслевий довг зглядно премію після заключеної мови) є відрочене до кінця грудня 1915, але о скілько хто має трохи готівки понад коконечні потреби, повинен мимо мораториї бодай щось заплатити на рахунок свого довгу, щоби відтак не заскочило його нараз плачене великих сум і через те не був наражений на кошти або й руїну.

Кождий хто розпоряджає тепер якоюсь більшою готівкою повинен добре обчислити ся і якусь часть призначити на частинне сплачене довгу.

Деякі наші люди в деяких околицях одержали трохи гроший за забрану військом худобу, пашу, збіже або титулом залеглих належитостий за удержанє членів родини покликаних до війска. Одержавши нараз більшу готівку, гадає дехто, що має більше гроший. Як трафить на легкодушного, то пускає гроші, гадаючи, що він „при грошах“. Тимчасом се мильне. Мимо того, що він має нараз нпр. хочби й 1000—2000 К. готівки, то він має недобір — йому ще хибує богато гроший, бо худобу, вози і т. д. віддав по низькій цїні а тепер — як хоче господарювати, мусить все втроє і четверо дороще купити. Отже має значний недобір!

Тим більше легкодушним був би сей, хто би дав ся баламутити, повидавав непотрібно гроші, не платив нїчого на залеглі проценти і рати довгу, а відтак як богато рат залеглих наросте, каси і банки нараз зажадають всего і зачнуть ся екзекуциї, а гроші тимчасом розійдуть ся та не буде ратунку, то богато селянських господарств готово піти, як то кажуть „на бубон“.

Тож треба добре обчислити ся зі своїми грішми, щоби на все стало, щоби закупити худобу, знаряди господарські і т. д. а також сплатити проценти і часть довгу, щоби не наражати ся на руїну, коли нараз прийде ся заплатити велику суму.

Вкінци ще одна щира порада від нас. Часом має хтось більше гроший пр. господарі за забрану худобу, конї або пашу, за підмоги за членів родини, покликаних до війска і т. д., яких на разї не потребує видавати. В хатї можуть гроші розійти ся, або й пропасти. На се є наші українські каси і інституциї фінансові, в яких можна гроші зложити на проценти, а звідти кождої хвилї в міру потреби вибирати. Там заховуєть ся безпечно свій гріш, дістаєсь процент, а заразом збільшаєть ся народне майно тай даєть ся гроші до обороту для нашої суспільности, чим уможливить ся кредит і розвій рідного промислу, торговлї і в загалї народного господарства.

Памятаймо, що ми слабі тому, що грішми взятими від нашого народа, орудують чужі і дуже часто ворожі нам люди і грішми нашого народа зростають в силу чужі і ворожі нам каси, а ми остаємо дальше жебраками на рідній землї. Берім собі примір з Німців, Чехів або хочби з Поляків. Німецький хлібороб, німецький робітник складає свій гріш тільки в німецкій касї, так само роблять Чехи, а вкінци і Поляки. Складаймо зайвий для нас гріш або в українських місцевих чи повітових касах, або присилаймо сей зайвий гріш до українських краєвих інституций як: Краєвий Союз Кредитовий у Львові, Ринок ч. 10, Товариство взаїмного кредиту „Днїстер“ у Львові, ул. Руська ч. 20, або Земельний Банк Гіпотечний у Львові, ул. Підвалє ч. 7 — врешті в „Руській Щадници“ в Перемишли. Гріш до гроша, свій до свого — а станемо сильні!

Реквізиция металів в Австриї

Міністерство краєвої оборони видало розпорядок, силою котрого зареквіровано (занято) на військові цїли знаряди металеві в Австриї. Реквізициї підлягають:

1) всї знаряди (начиня) кухонні з міди, як горці, рондлї, баняки, ринки, пательні і т. д. навіть в тім случаю, коли є покриті з верху иншими металями. Так само підлягають реквізициї всї начиня столові з міди, як миски, кубки і т. д.;

2) всї під 1) вичислені предмети зроблені з чистого нїклю;

3) всї начиня кухонні з мосяжи, межи ними також самовари і зелїзка до прасованя;

4) умивальні, ванни і всїлякі начиня на воду і т. д., з міди також тоді, коли є покриті з верху иншими металями,

5) начиня на овочі в міди або мосяжи,

6) всї части печей з міди, мосяжи, бронзу або томбаку,

7) мосяжні тягарки від пів кільограма в гору,

8) дручки до вішаня портиєр, фіранок, штанги і т. д. з мосяжи.

Реквізициї тих товарів підлягають:

1) Фабриканти і торговці, котрі виробляють або продають висше наведені предмети, а також кождий, хто переховує сї предмети для инших,

2) домашні господарства,

3) властителї домів,

4) властителї шинків і реставраций, пекарні і цукорні,

5) стоваришеня, монастирі, шпиталї, санаториї, доми здоровля, купелеві, наукові і виховавчі заведеня, кухні і всї подібні заведеня,

6) кождий, хто посїдає або переховує висше вичислені предмети.

Коли в протягу 6 місяців від оголошеня сего розпорядку не зарядить ся відданя сих предметів, то їх властителї будуть могли знова ними свобідно розпоряджати.

Відданє сих предметів наступить в разї потреби на місци збірки, котра визначаєть ся в кождій громадї.

Відбірча комисия є управнена робити в своїм окрузї конечні перегляди і кождий має удїлити комисиї жаданих пояснень.

Хто затаїть перед властями посїданє предметів обнятих реквізицийним розпорядком, або буде супротивляти ся постановам розпорядку — буде караний адміністрацийно грошевою карою до 5.000 кор. або вязницею до 6 місяців. В случаю поважнїйших переступств кара може бути більшою.

Повисший розпорядок видано вчаснїйше, нїм наступить реквізиция жаданих предметів, а то з сеї причини, щоби всї мали час заосмотрити ся в начиня з зеліза і алюмінїюм. Щоби знова публику не визискувано при закупнї з зеліза, алюмінїюм або инших металів, які не підлягають реквізициї, визначило рівночасно правительство максимальні цїни на вироби з сих металів.

Поясненє, видане до сего розпорядку каже, що металеві предмети, обняті реквізициєю можна добровільно віддати до дня 30 падолиста с. р. в металевій централи у Відни, а також в инших льокалях збірки. По 30. падолиста с. р. буде заряджене примусове відданє вичислених висше предметів.

Розпорядок усталює дальше відшкодованє за металеві начиня. За один кільограм ваги начинь кухонних чисто мідяних без оклодок з иншого материялу будуть платили 5 К, з окладинами з иншого материялу 4 К, звичайних столових начинь 5 К, кітлів 5 К, ваннів до купели 4 К, дверцят до печей 4 К, за один кільограм предметів з нїклю будуть платили 12 К, за начиня з мосяжи від 2.50 К до 4.50 К. Відшкодованє за предмети дуже знищені буде низшою.

Такий самий розпорядок видано і на Угорщинї.

Дописи з краю.

Крукеничі (пов. Мостиска). *Московський наїзд і освободженє.* Дуже тяжко пережили ми десять місяців московського панованя. В другій половині вересня 1914 Москалї ідучи під Перемишль заняли Крукеничі і сейчас стали нищити все українське місцеве житє. Допитували ся пильно за читальнею „Просьвіти“, за місцевою „Січею“ і за січовим прапором та наших виднїйших громадян побивали нагайками. З Поляками — чи властиво римо-католиками — поводили ся Москалї зовсїм инакше, розкидуючи між них звісний маніфест начального московського вождя Миколи Миколаєвича з обіцянкою відбудованя Польщі. Люди посумнїли, дехто зі слабодухів вже став думати, що наш український нарід, наша мова і наша віра загине, що запанують над нами Москва і Польща.

Тяжко нам було жити, не маючи нї своїх українських газет, нї товариств і не чуючи навіть свого богослуженя, бо наші власти ще в серпни 1914 р. арештували місцевого пароха Мирона Черлюнчакевича, дуже небезпечного і завзятого москвофіла, брата перемиського адвоката і москвофільского провідника д-ра Кирила Черлюнчакевича, якого австрийський військовий суд у Відни за державну зраду і за діланє на шкоду нашої армії засудив на кару смерти через повішенє. Замовкла наша стара церков, з чого скористали латинники і старали ся перекабачувати наших людий на польське, кажучи, що все наше вже пропало.

Дуже нам дали ся в знаки Москалї, особливо дикі Черкеси, які тут весь час облоги Перемишля приходили на короткий постій і на відпочинок, бо з Крукенич до перемиських фортів всего кільканайцять кільометрів. Московські постої знищили до крайности наших людий. Забирали худобу, конї, а в крадіжах гроший були вони великі майстри; пропав дріб між ненаситними Москалями, понищено і спалено всї плоти і загороди та знищено господарські будинки і горальню в дворі, власности знаного польско жидівського посла д-ра Левенштайна зі Львова.

Цїлих шість місяців чути було у нас гук гармат з недалекого Перемишля, який затих допера з хвилею упадку перемиської кріпо-

сти. Тоді то забрала ся від нас на якийсь час московська саранча, яку пігнали десь в Карпати, а появила ся знова по кількох тижнях, коли наші і німецькі війска розбили Москалів в Карпатах і над Дунайцем; з кінцем мая прийшли до нас цілі хмари московського війска, але вже втікаючи. Дуже завзято боронили Москалї своїх становищ від Крукенич по Мостиска, щоби закрити свій відворот. Наші зачали перти від Самбора і від Нижанкович та Гусакова і по трех тижнях пекольної боротьби, підчас котрої люди сиділи в викопаних ямах, таки викинули московських наїздників.

Наші люди втішили ся дуже, побачивши австрийські сиві мундури та одержавши перші вістки від своїх. В день цїсарських уродин 18 серпня місцева „Січ“ під проводом Івана Хоронжикевича урядила сьвято в честь нашого старенького монарха з походом, якому приглядали ся товпи довхресного народа, наші офіцири і полонені Москалї, які є тут заняті при роботах. Похід перейшов головною улицею аж до читальнї „Просьвіти“, яка містить ся в хатї Івана Барана — і тут відсьпівано австрийський гимн і „Ще не вмерла Україна“; ся патриотична манїфестация зробила користне вражінє на наших офіцирів, а ще більше на московських бранців.

В часї московського п764ованя в осени минувшого року панували в нашій околици ріжні пошести, особливо холєра. Померло богато людий. Між иншими помер і наш лікар д-р Корнило Кош, щирий Українець, у якого ми знаходили поміч і пораду в народних справах. Недавно приїхав до нас на завідательство молодий сьвященик Українець, бо парох Черлюнчакевич вже другий рік за москвофільство сидить в Талєргофі коло Грацу. Нашого теперішного сьвященика на новім місци жде велика, але вдячна робота.

Околиця в наслїдок війни знищена, між иншими розвалена гранатами нова, величава церков в Пакости. Люди збіднїли, брак коний, брак худоби, дорожнеча, але дасть Бог, що вдасть ся нам якось те все перебути і діждати ся лїпших часів.

Хлїбові карти.

Війна принесла і принесе нам ще не одну новину. От хочби і хлїбові карти! Правительство точно визначило кілько кому вільно спотребувати збіжа чи муки без огляду на се, чи вона його власна чи куплена. І так визначено на голову денно 200 грамів (20 дека) муки або 280 грамів хлїба, для тяжко працюючих то хлїборобів, робітників і т. п. о 120 гр. муки, або 168 гр. хлїба денно більше на особу, отже тяжко працюючі дістають 320 гр. муки або 448 гр. хлїба. Уладжено се в той спосіб, що на селах є комісиї, які списують усе населенє і запас збіжа на місци, та після виданих правительством постанов означують, хто і кілько збіжа має лишити собі на засів, а кілько має право для себе змолоти. Кождому визначено, на як довго має йому свого вистарчити і кілько хто має право збіжа, або муки собі докупити.

Є такі, що від разу мусять хлї5 на їду купувати і тодї відразу дістають хлїбові карти, на котрі потрібну муку або хліб одержать, розумієть ся за гроші, в місцевих склепах. Другі, котрі мають свій запас, дістають хлїбові карти доперва тоді, коли після обчисленя комісиї їх запас скінчить ся. Їм ніхто не буде заглядати до комори, чи вони що день лишень приписану скількість муки зуживають, але також не дістануть вони хлїбової карти перед часом, коли їх запас після обчисленя комісиї повинен скінчити ся. Звертаємо длятого увагу наших читачів, щоби самі свої ґаздині пильнували і спотребували муку лише після припису, щоби потому не прийшло до того, що свого вже не буде, а купити не буде мож, бо не буде хлїбової карти.

Се може не одному видати ся несправедливим, може не один нарікати, що йому визначують його пайку хлїба, та кождий повинен памятати, що се дієть ся для добра нас усіх! Наші вороги хотять нас виголодувати, замкнувши довіз з заграниції, але ми не сьміємо дати ся і не дамо ся, а щоби вийти на своє і не дати ся, мусимо добре числити та спотребовувати лишень тілько, кілько конче до житя потрібно. Се обчислено на підставі досьвіду і поради учених людий, котрі добре знають кілько кому з'їсти треба, узглянено при тім ріжні занятя і тому визначено більше людям, що тяжко на рілї працюють, як тим, що в містах живуть. При тім требя нам ще про одно памятати: ціну муки і хлїба визначило правительство і ніякий спекулянт її не має права піднести, бо хлїб і муку продають лише визначені урядом купці по приписаній цїнї. Щоби то не діяло ся, як би не се заряджене, яких цїн домагалиби ся наші жидівські купцї і спекулянти за хлїб і муку! Сі, що хлїб купують, а купують не дише міські люди, але значна часть наших біднїйших рільників, мусілиби самі собі порциї хлїба визначувати, бо хотяйби вільно було купити хлїб без хлїбової карти, то не мож булоби купити тілько, кілько би хотїло ся, бо не булоби можна задля високої цїни хлїба докупити ся.

Тож без нарікань і охотно піддаваймо ся зарядженям правительства, вони видумані для загального добра, а в тих поважних часах більше як коли небудь добро загальне треба мати на оці.

К. Д.

Волинь місцем московського наступу.

Волинська земля, яка лежить на північний схід від Галичини (від Сокаля по Новоселеччину), є під сю пору видовищем нового завзятого московського наступу (офензиви), мабудь в тій цїли, щоби тутки приковати як найбільше австро-угорських сил і ослабити новий австрийсько-німецький наступ на Сербію. В звязи з московським наступом на Волини стоїть московський наступ в східній Галичині здовж Серету, але оба сї наступи розбили ся о твердий опір союзних армій і є всяка подія, що наш наступ в східній Галичині і на Волини вскорі піде знова вперед.

Низше подаємо читачам *Свободи* короткий погляд на ґеоґрафічне положенє Волини, яка, як звісно, є заселена майже виключно Українцями і яка в 12 і 13 столїтю входила (як так звана Володимирия) в склад могучої української галицько-володимирської держави.

Волинь творить одну часть воєнної области наших армій, котрі посунули ся поза горішний Буг і поза східно-галицьку границю.

Волинська рівнина горбиста в просторі Горин-Стир; тут находять ся найбільше височеня між Бродами і жерелом Гориня, потім в підгірю кременецькім, підгірю між Острогом і Дубном і в дубнївських городах. Хоча сї підгіря зносять лиш на яких 400 метрів, то всеж творять вони дуже значну перешкоду. Через сей простір пливе широкими, часто мочаристими і лїсистими долинами Іква із Тартацьким, потім Вілїя із Збитинкою, котрі представляють дуже значні перешкоди: великі лїси, неодностайність форм землї, стрімкі в хременецькім підгірю скалисті склони, до 100 метрів глубокі яри збільшують трудности воєнних підприємств в сїм просторі. На схід від Острога тягне ся мале Полїсє із меншими горбами і з мілкими та широкими мочаристими долинами.

Земля в просторі Луцк-Дубно-Рівне-Острог в більшій части глиняста, в долинах рік і в Полїсю пісковата. Лїси неплекані і понищені мають богато корчів, богато також млаковин, нема доріг і прорубів, а в низинах мочари.

Перехід через сей простір залежить у високій мірі від пори року і від погоди. Мочари над Іквою, над Тартацьким, над Збитинкою, Путилівкою може перейти піхота і леґкі їздці і підчас посухи лиш з великою осторожностю, а то з причини многих багнистих місць.

Названі ріки творять стави, мають намулистий ґрунт і тяжко їх тому перейти низину Ікви, яку можна перетворити в мочари через отвір загат біля Млинова і замкненє тих біля Торговиці.

Три зелїзничі шляхи перерізують сей простір: подвійна лїнія Київ-Рівне-Ковель-Берестє-Литовське і відгалужена лїнія Здолбуново-Дубно-Радивилів-Броди, вкінци поодинока лїнія, котра провадить від Рівна через Полїсє почерез Сарне до Лунинця. Сї зелїзничі шляхи зладжені для поїздів із 50-вагонами, мають великі стациї і богато побічних стаций. На двоторових шляхах зелїзничих оминалось ще перед війною 36 потягів денно. Лїнія Ковель-Рівне творить найкоротше полученє між польським і подільським операцийним простором. При тяжких відносинах, що до доріг мають сї зелїзничі шляхи й велике значінє як маршові лїнії почерез мочаристі простори.

Укріплений простір Рівне-Дубно-Луцк розмірно богатий в добрі дороги: тому, що він служив як простір зібраня московських війск проти східної Галичини, сітку комунікацийну приспособлено вже підчас миру для війскових вимог. Найважнїйші дороги: Рівне-Луцк, Рівне-Млинів із добрим переходом там із лївого на правий беріг, Рівно-Дубно, Рівнне-Острог, Острог-Каменець. Дуже важне й се, що із низин Стира і Ікви сходять ся більше доріг в Рівнї. Дороги завдяки їх широкости (до 10 метрів) надають ся до заложеня полевих зелїзничих шляхів; правда, що дороги йдуть в простій лїнії і тому мають стрімкі горби.

Природних доріг можна в лихій погоді лиш дуже тяжко уживати, а то з огляду на їх глинясту підставу; мости на тих дорогах примітивні і треба їх зміцнити перед переїздом тяжких возів. Взагалї треба конче в більшім обсязї направити природні дороги, щоб можна їх сильнїйше і на довший час уживати. Населенє складаєть ся по більшій части з Українців.

Здовж лїнії Рожище-Клевань-Тучин було в часї супокою богало німецьких кольоній, які відзначали ся лучшими оселями і більшим майном. Тому, що Москалї забрали з західної части Волиня все цивільне населенє перед походом наших війск, яке вже заряджено підчас миру, забрали правдоподібно всю поживу, не можуть наші війска числити на се, що будуть жити з засобів краю; їх пожива валежить лише від довозу. В часах миру істнували тут численні магазини з поживою, парові млини, парові пекарнї і водні млини; тї численні заклади були призначені для заосмотрюваня російських сил, які наступали з Волиня на нашу східно-галицьку границю.

В тім просторі є укріпленя в Рожищу, Луцку, Дубнї і Рівнї.

Рожище се зелїзничий ключ з більшими валами і перепонами.

Луцк є лївим мостовим укріпленєм на Стирі, через який ведуть тут два мости. Він творив праве крило лїнії Іква-Стир і крив зелїзничий шлях Рівно-Ковель. Укріпленя складали ся в часах мира з яких 7 сильнїйших валів для двох або трех компаній піхоти і легких гармат і з старого замку в Луцку. В останних часах доповнено сї укріпленя полевими добудованями і укріплено валами бараковий табор на північно східнім кінци міста. Пояс обіймав около 14 кільометрів.

Дубно се стала твердиня 90-тих років з фортами і валами для артилєриї і піхоти і має около 70 гармат.

Рівне творить мостові укріпленя на Устю. Воно криє три кінцї зелїзнвчих доріг і численні заклади для завсмотреня війска. Підчас миру складали ся укріпленя з 7 сильнїйших полевих валів, котрі замикають місто і великі склади в колї 41 кільометрів. Підчас війни укріплено се місто як твердиню з огляду на його значінє як підстава вузла зелїзничих доріг і заосмотрюваня в живність.

З тих твердинь війска ген. Пугалла здобули Рожище, Луцк і Дубно.

На Українї.

Вєть ся, несеть ся
В облаки синї
Дим із пожарищ
На Україні.

З трупа зліз ворон,
Кряче на тинї.
Смеркло ся, холод
На Україні.

Дзвін не озвав ся
Вчера ні нинї;
Важко молитись
На Україні.

Кладка на річцї —
З ліжка і скринї...
Що то за розум
На Україні?

Заткані вікна
В хлопській хатині;
В клунях порожно
На Україні.

Деж бо те жниво,
Хліб сиротині?
Може ще вродить
На Україні.

Вся ще надія
В тому насінї,
Що його повно
На Україні.

Повно по горах
І по долинї
Посїву костий
На Україні.

Повно в Карпатах
І на Волинї —
Щось то ще вродить
На Україні!

Василь Щурат.

НОВИНКИ.

Патриотичним обовязком кождого сьвідомого Українця є передплачувати, читати і ширити одиноку нині українську народну ґазету „Свободу“. Передплата за „Свободу“ до кінця **с. р.** виносить 1 К 50 сот. і зібранєм її повинні заняти ся наші сьвідомійші одиниці по селах, висилаючи передплату під адресою адміністрациї „Свободи“ та подаючи адреси новозвербованих передплатників. Хто звербує 10 передплатників „Свободи“ і перешле передплату в сумі 15 К, сей одержить безплатно „Свободу“ до кінця сего року, а кромі сего його імя оголосимо в „Свободі“. Родини жовнїрів, які стоять в поли, не повинні за них забувати і замовити для них „Свободу“, присилаючи 1 К 50 сот. та подаючи їх точну адресу (імя і назвиско, полк, компанію, шаржу і число полевої почти) і а ми зарядимо висилку „Свободи“ для них. Для жовнїрів буде се найбільшою приемностю, коли раз у тиждень будуть діставали свою рідну українську ґазету. Так роблять Нїмці, Мадяри, Поляки, так мусимо робити і ми!

З нагоди іменин Цїсаря удала ся з неділю 3 с. м. молодіж львівських шкіл Українського Товариства Педагоґічного і жіночої ґімназиї сестер Василиянок з своїми прапорами перед будинок намісництва, щоби там зложити чолобитню Монархови. Вісімсот дівчат і хлопців стануло довгими рядами перед палатою намісництва. Погода прекрасна, дівчата переважно в гарних народних строях. Поважно понесли ся звуки народного гимну, а потім пісні молитви: Боже, великий єдиний, Русь Україну храни. Депутация, зложена з представників і представниць зборів учительських і молодіжи удала ся до радника намісництва Нападиєвича, у якого явили ся також представники військових властий. Іменем депутациї промовив і зложив желаня директор шкіл Українського Товариства Педагоґічного д-р Остап Макарушка, почім одна з учениць вручила радникови Нападиєвичеви величаву китицю з синьожовтими лентами. П. радник заявив, що такі сердечні й льояльні почуваня молодіжи подасть сейчас до відома президиї ц. к. намісництва, а представивши членів училельських зборів пп. офіцирам, розпитував з великим заінтересованєм про число наших шкіл і фреквенцию. По сім вернула молодіж походом ул. Валовою і Академічною перед свою школу при ул. Мохнацького ч. 12. Похід, якому приглядали ся при чудній погоді тисячі лидий в сьвяточний недільний день, робив дуже поважне вражінє. В понедїлок 4. с. м. як в день Цїсарських іменин відбуло ся сьвяточне богослуженє в архикатедральній церкві сьв. Юра, а в школах Українського Тов. Педагоґічного і в філії академічної ґімназиї сьвяточні поранки.

Відзначеня українських січових стрільців. Найвисше відзначенє (signum laudis) за хоробре поведенє перед ворогом одержав Гринько Коссак, полковник І. полку українських січових стрільців. Військовий хрест заслуги ІІІ. кляси за хоробре поведенє перед ворогом одержали: бувший курінний отаман д-р Степан Шухевич, сотник Іван Коссак і блаженої памяти сотник Клим Гутковський. Срібну медаль хоробрости одержали звідуни Василь Заставний і Іван Берегуляк та десятник кінниці Іван Особа. Вкінци бронзову медаль хоробрости одержав буковинський український стрілець Гнат Козмачук.

Українські гуцульські стрільці. Комендант ґрупи підполковник Данило Папп, під якого командою остають українські гуцульські стрільці на Буковині, відназначений ордером Леопольда з воєнною декорациєю. З сього приводу вислав до него посол М. Василько, голова союза українських соймових і парляментарних послів Буковини, привітну телеґраму. В надісланій у відповідь на се телеґрамі, підполковник Папп, дякуючи за привіт, зазначує, що „найвисше відзначенє відносить в першій мірі до хороброго поведеня Ваших хоробрих під моєю командою остаючих Буковинців“. Для поясненя наших читачів додамо, що українські добровольції з Буковини є з'орґанізовані в окремий відділ, який не стоїть в звязи з українськими січовими стрільцями. Роблено і роблять ся дальше заходи, щоби обі орґанізациї злучити разом.

Митрополита Шептицького вивезли Москалї з Курска десь дальше на схід, але де, поки що не звісно — догадують ся тільки, що його вивезли мабудь до Нижного Новгорода. Доносить про се одна своячка митрополита Шептицького, яка недавно пробувала в Румунії і там про се довідала ся.

Уживанє української мови на почтах. В послїдних часах дійшли до відома української парляментарної репрезентациї зажаленя з отсего приводу, мов би українську мову в полудневій части східної Галичини виключено із уживаня в почтовім обороті. Наслідком сего звернула ся президия української парляментарної репрезентациї з відповідним представленєм до головної етапної команди, котра на се відповіла письмом з 27. вересня 1915 Ч. 86.379, що приналежна команда армії зарядила, аби адреси надаваних (рекомендованих) листів були виписані азбукою латинською або готикою, але стало ся се лиш із причин технічної натури і то на переминаючий час в тій цїли, аби облегшити оперуючій армії безпосередний перегляд надаваних листів. Натомість не було ніякого розпорядженя, аби мову українську як таку виключати із обороту почтового та не було ніяких обмежень що-до азбуки і язика самих листів писаних українською мовою. Зажаленє в справі адрес надаваних листів зістало відступлене до полагодженя приналежній команді. Сподіємо ся, що тепер і се обмеженє що-до уживаня українського письма на адресах листів зістане усунене.

В справі повороту селян, що опустили край з российською армією, президия ц. к. намісництва оголошує: З причини частинного повороту населеня, яке підчас московського наїзду добровільно покинуло свій осідок або підчас московського відвороту було насильно виселене московськими властями, заходить питанє, яке становище заняти супроти сеї части населеня. Як підозріле о москвофільство, а зглядно також і о зрадницьку діяльність, поповнену в воєннім часї, було би воно обовязане після цїсарського розпорядку з 9. вересня 1915 В. д. з. ч. 156 до винагороди заподіяної шкоди та до відповідного відшкодованя. З сеї причини військові власти в богатьох місцях оголошували, що власність тої части населеня підпадає конфіскаті. Занятє движимого та невижимого маєтку обжалованих може наступити тільки на підставі присуду властивого суду. Тому нема потреби ставити перешкоди в повороті населеню, яке вертає до своїх осель, або робити йому якісь трудности в збираню засївів і аж до судового присуду належить до него відносити ся так само, як і до населеня, що остало на місци. З огляду на те, що много виселених не верне тепер домів, наслідком чого не буде кому заняти ся збіркою збіжа з поля та управою покинених ґрунтів під осінні засїви, повинен староста припильнувати, щоб сею справою занялись „громадські комісиї для жнив“. Зібране збіже, на скільки не є потрібне до дальшого засїву, належить продати комісионерам, коли не можна надіятись скорого повороту властителїв або переховане є неможливе, инші плоди належить продати в дорозї публичного переторгу (лїцитациї) або з вільної руки, а одержані гроші з продажі по відтягненю коштів збірки та нової управи ріллї зложити до судового депозиту. Управляти поле в осени та під засїв збіжа в разї неприсутности господаря належить в як найменших розмірах (одну четверту або одну пяту часть посілости) і лиш на стільки, на скільки кошти управи можуть бути покриті сегорічним збором. Виарендованя таких піль та цїлих реальностий на разї належить занехати.

Масове засланє української інтелїґенциї на Сибір. Один Нїмець, що повернув з московської неволї домів, передав з Нїмеччини послови М. Василькови лист засланого на Сибір Українця-надучителя з Буковини. З того листу подаємо таку вістку про масове висиланє української інтелїґенциї на Сибір: З російської України знаходить ся тут на Сибірі богато тисяч української інтелїґенциї; кождий учитель або урядник, якого підозрівали в українській национальній сьвідомости, стратив своє місце і є інтернований на Сибірі. З самої чернигівської ґубернії находить ся тут у вятській ґубернії понад 2000 осьвічених Українців! Наша інтелїґенция з російської України оповідає, що також інтелїґентнїйшу частину селянства на Україні, отже ту, що национально осьвідомлена, московські війска забрали в глубину держави так, що союзні війска стрінуть правдоподібно на Україні тільки стариків, жінок або байдужних мужиків, що є під впливом московського духовенства.

„Голосъ Народа“ і „Прикарпатская Русь“ вже успокоїли ся. Видавана за російські рублї москвофільська ґазета „Голосъ Народа“, яка ще довго перед війною захвалювала нашим селянам московський рай і приготовляла їх до приходу московських війск, а підчас московського наїзду лаяла Австрию та доносила на Українців, перестала виходити. Перед приходом наших війск редактори сеї ґазети втїкли до Росиї, але там не мають відваги туманити селян, бо сї добре знають, що се за гаразд в Росиї і вже більше не видають „Голосъ-а Народа“. Так само перестав виходити москвофільський дневник „Прикарпатськая Русь“, який по утечі зі Львова якийсь час виходив в Києві.

За удержанє жовнїрів, які втїкли з московської неволї і крили ся в часї московського наїзду в Галичині, правительство в порозуміню з начальною командою армії признало відшкодованє по 1 К денно від особи. Стало ся се на домаганє многих осіб з Галичини, які полонених жовнїрів у себе переховували. Відшкодованя будуть виплачувати ц. к. староства за потвердженєм громадського уряду, що дійсно сей а сей удержував австрийських бранців і час їх удержаня.

Памяти поляглих жовнїрів. Начальна команда армії поручила воєнному архівови зібранє і виданє офіцияльної книги, котра буде присвячена памяти поляглих офіцирів і жовнїрів, і містити сьвітлини (фотоґрафії) тих героїв. Директор ц. к. воєнного архіву звертаєть ся тому за посередництвом ґазет до всїх, що мають такі фотоґрафії і просить жертвувати їх воєнному архівови. Розумієть ся, що ті фотоґрафії можуть мати лиш тоді архівальну вартість і війти з видавану працю, коли від ласкавих жертводавців будуть на другій стороні фотоґрафії подані читко і точно імя, шаржа і полк поляглих офіцирів і жовнїрів. На форматі фотоґрафій не залежить, лиш повинен бути дотичний вояк по можности представлений в уніформі. Дирекция ц. к. воєнного архіву прийме з вдякою кожду вказівку, де і в який спосіб можна би такі портрети добути, і просить о ласкаву поміч всї круги, що змогли би тут щось зробити. Фотоґрафії або листи треба висилати ся на адресу: Direktion des k. k. Kriegsarchivs, Wien, VII Stiftgasse Nr. 2. Подаючи сю відовзу, пригадаємо від себе, що в сій війнї полягло і ще поляже дуже много наших українських людий. Безчисленні українські родини зложать тепер жертви своїх найдорожших на престолї вітчини. Однак ко-

ли вже так було суджено, то повинні ми всї почитати память поляглих і висилати вказаному воєнному архівови фотографії їх—з поданєм не лиш імени, шаржі і полку, але і з зазначенєм їх українського походженя і місця їх зродженя або побуту, а при чільнійших людях також коротенького опису їх горожанської праці. Сим увіковічнимо й память наших дорогих і зазначимо в історичній книзї, що в великій борбі народів брав визначну участь також український нарід.

Подорожів тютюн. Від 1. жовтня подорожів дуже значно тютюн в пачках. Тепер буде коштувати: пурсічан (зам. 2·60 к.) 4·60 кор., герцеговинський (замість 2·50 к.) 4·50 к., македонський (зам. 60 с.) 80 сот., герцеговинський другої сорти (зам. 44 с.) 60 сот., середно-турецький (зам. 32 с.) 44 сот., драма (зам. 24 с.) 30 сот., гранчний (зам. 10 с.) 14 сот., угорський (зам. 16 с.) 22 сот., найчільнійший турецький (зам. 8 к.) 11·60 кор. Цїни цигар, доси не піднесено, з винятком „cygarillos“, що буде коштувати (зам. 5 сот.) 6 сот. Так само цїни папіросів не змінені. Підвишка цїн вже обовязує від 1. жовтня с. р. Оправдують її тим, що много осіб занимаєть ся виробом папіросів і продає їх зі шкодою правительства. Надто-ж та підвижка має бути відплатою за шкоди, що виходить з обниженя цїн до половини для жовнїрів у поли і ранених. Так саме подорожів тютюн на Угорщинї.

†

ПОМЕРЛИ.

Д-р Корнило Кош, окружний лїкар в Крукеничах повіт Мостиска і член Ширшого Народного Комітету, помер в 52 р. житя в Крукеничах з кінцем м. р. підчас московського наїзду. Покійний інтересував ся громадянськими справами, був основателем і членом ради надзірчої тов. „Народний Дім“ в Мостисках і попирав місцеву читальню „Просьвіти“ і тов. „Січ“. В. й. п.

О. Осип Лох, завідатель парохії в Заболотівцях жидачівського повіту, помер тамже дня 21. серпня с. р. в 38 р. житя і в 9 р. сьвященства. Бл. п. о. Лох належав до найдїяльнїйших сьвящеників-Українців молодшого поколїня, яких на жаль що раз то менше. Родом з під Куликова, ще як ученик академічної гімназиї у Львові пробивав ся сам через гімназию, люблений всїми за свою веселу вдачу. Як сьвященик пробував майже весь час в ріжних місцевостях жидачівського повіту, де своєю просьвітною і організацийною роботою причинив ся в великій мірі до усуненя москвофільства. Не знаходив однак признаня як раз за свою українську патриотичну роботу у декого з могучих на сьвятім Юрі і помер як бідний завідатель, полишаючи жаль у всїх тих, хто мав нагоду його близше пізнати. Підчас московського наїзду натерпів ся богато, недужого на сухоти Москалї викинули з хати і тим прискорили його смерть. Як любили покійного в повіті, доказом сего його величавий похорон. свого рода українська манїфестация. В. й. п.

Оповістки.

— **До союзних спілок Краєвого Союза для збуту худоби.** З кінцем серпня 1914, застановлено діяльність Краєвого Союза для збуту худоби у Львові і його фабрики виробів масарських наслідком замкненя союза російськими властями. Коли тепер край освободжений, піднимаємо діяльність знова. Не маючи відомостий про стан наших спілок для збуту худоби, звертаємо ся до всїх управ тих спілок (а де їх нема, до членів тих спілок) з просьбою подати нам відомости про наші союзні спілки, а се: 1) Чи і хто з управи спілки є тепер в місци осідку спілки; 2) чи і які шкоди потерпіла спілка; 3) чи вела спілка яку діяльність в часї московського наїзду; 4) чи веде спілка тепер яку діяльність; 5) яку діяльність наміряє або хотіла-б спілка тепер розвести, а саме з огляду на брак рогатої худоби і безрог в многих повітах нашого краю, — Краєвий Союз для збуту худоби подасть всїлякі поясненя — та посередничити буде в зносинах спілок і їх членів із властями. Фабрику виробів масарських зареквірувала команда операцийної армії до свого ужитку — тепер отже виробів масарських не можемо виробляти. Всї письма просимо слати на адресу Краєвого Союза для збуту худоби у Львові ул. Оссолїнських ч. 15.

— **Важне для дяківських кандидатів.** Митрополича консисторія оголошує отсим конкурс на принятє чотирох хлопців до дяківської бурси на кошт капітули. Услівя приняття: добрий голос і слух, а також охота до церковного співу. Кандидати одержують безплатно помешканє, харч і науку сьпіву церковного і хорального. Поданя заосторені в метрику хрещеня, сьвідоцтво шкільне і сьвідоцтво моральности, належить вносити сейчас через Уряд парохіяльний до гр.-кат. митрополичої консисториї у Львові.

Оголошеня.

З друкарні „Дїла“ Львів, Ринок 10. Видавець: „Дїло“, стов. зар. з обм. пор. За редакцию відповідає: Др. Степан Баран.